

Melkkwaliteit

special

Welke werkwijze hanteert een veehouder die jarenlang eersteklas melk levert? Hoe ontwikkelt melkkwaliteit zich de laatste jaren? En op welke wijze wordt het leveren van een topproduct eigenlijk beloond? Volg de kwaliteitsstroom van melkput, naar melktank en uiteindelijk naar de fabriek.

Melkkwaliteit begint op het boerenbedrijf. Werken volgens een vast patroon, goede registratie en regelmatige controle van apparatuur zorgen ervoor dat vele bedrijven al jaren eersteklas melk leveren.

De koe moet schoon de melkstal in. Dat is de eerste vereiste voor het leveren van kwaliteitsmelk voor zowel Kees de Koning, projectmanager melkwinning en kwaliteit bij het PV in Lelystad, als voor Albert Kuiper, zoötechnisch medewerker dierenartsencentrum Oosterwolde (Fr). Het nemen van hygiëne maatregelen begint al voor het melken. 'Zorg voor zo schoon mogelijke ligboxen en looppaden. En scheer in ieder geval de uier', luidt het advies van Albert Kuiper, die ook nog werkzaam is voor de Gezondheidsdienst voor Dieren.

Bert Withaar melkt in optimaal functionerende melkput

'Kwaliteitsmelk leveren is een gewoonte geworden', zegt Bert Withaar (43) uit Stegeren. De melkveehouder geeft hiermee aan dat de maatregelen die hij neemt vanzelfsprekend zijn geworden gedurende de 21 jaar waarin hij eersteklas melk levert. 'Ik ben secuur met voorbehandelen en zorg ervoor dat alles optimaal functioneert in de melkstal. En minstens één keer per jaar krijgt de hele melkinstallatie een onderhoudsbeurt.' Het jaarlijkse onderhoud wordt inmiddels door KKM verplicht gesteld, maar Withaar geeft aan dat KKM op zijn bedrijf niets verbeterd heeft. Withaar: 'Veehouders die al zo lang eersteklas melk leveren geven daarmee aan dat ze goed werken.'

Withaar melkt 45 koeien met een gemiddelde productie van 8700 kg met 4,40% vet en 3,45% eiwit. Het tankcelgetal ligt het laatste halfjaar rond de 200.000 cellen per milliliter. Voor die tijd was het celgetal gemiddeld tussen de 100.000 en 150.000 cellen. De tijdelijke verhoging werd door enkele dieren met een hoog celgetal veroorzaakt. Bij de laatste monsternamen was het gemiddelde celgetal 46.000 cellen per milliliter. Het kiemgetal ligt gemiddeld op vierduizend à vijfduizend kiemen per milliliter. Withaar: 'Ik heb 21 jaar geleden de reinigingstemperatuur te laag gehad met een heel hoog kiemgetal tot gevolg. Was me dat toen niet overkomen, dan had ik nu 25 jaar eersteklas melk gehad.'

Koeien droog voorbehandelen en goed voorstralen om tijdig mastitis te herkennen is al jaren regel voor de melker. Lange tijd werd geadviseerd gelijk na het voorbehandelen van een koe het melkstel aan te sluiten. In verband met het laten schieten van de melk wordt nu aangeraden twee tot drie koeien voor te behandelen en dan te beginnen met aansluiten. 'Bedrijven die volgens een vast patroon werken leveren over het algemeen goede melkkwaliteit. Als de droge koeien tussen het melkvee in lopen dan moeten ze goed herkenbaar zijn. De melker moet weten welke koeien mastitis hebben en wanneer een bepaald middel gebruikt moet worden', aldus Kuiper. 'Een goed bedrijfsbehandelplan is essentieel.' Voor de meeste veehouders is het melken een twee- of drie-maal daags terugkerend ritueel, met als risico dat het werk op de automatische piloot uitgevoerd wordt. De Koning: 'De melker heeft veel invloed op de kwaliteit. Bij iemand die melkt als een cowboy, schiet door het vele luchtzuigen de zuurtegraad van het melkvet omhoog.'

Afstellen en vervangen

Volgens De Koning is de melkkwaliteit niet zo zeer afhankelijk van het type apparatuur als van de juiste afstelling. In de praktijk blijkt vaak de afnameapparatuur op een te lage waarde ingesteld te zijn waardoor het zogenaamde blind melken ontstaat met speenbeschadiging als gevolg. De gewenste waarde ligt tussen de 0,2 en 0,3 kg per minuut. 'Een te lage waarde bijstellen naar 0,3 kg per minuut heeft bij de meeste bedrijven een winst op de machinemelktijd van gemiddeld vijf procent tot gevolg, met uitschieters richting twintig procent', vertelt De Koning. 'Bij melkrobots wordt steeds vaker met een hogere afname gewerkt. Daar gaan we nu

richting de 0,5 kg per minuut.' Een nog hogere afneemgrens zou kunnen leiden tot minder goed uitgemolken dieren. Bij een goede voorbehandeling is de kans op slecht uitmelken bij deze grenswaarden gering. De Koning: 'Uit ervaringen op de Waiboerhoeve blijkt dat er eigenlijk geen problemen ontstaan bij een verhoogde afneemwaarde.'

Een te lage temperatuurinstelling bij het reinigen, verkeerd gebruik van reinigingsmiddel of problemen met de koeling kan stijging van het kiemgetal tot gevolg hebben. Maar ook versleten tepelvoeringen of korte pulsatieslangen kunnen een oorzaak zijn. 'Onderdelen moeten regelmatig gecontroleerd worden, het liefst met een natte melkmeting. Vervangen van de tepelvoering wanneer kleine scheurtjes zichtbaar zijn, is veel te laat', aldus Kuiper. Hij wijst hierbij op het aantal bedrijven dat in korte tijd meer koeien is gaan melken. Bij deze bedrijven neemt de onderhoudsfrequentie niet altijd toe in verhouding tot het aantal koeien.

Kuiper: 'De bedrijven groeien en dieren worden langer aangehouden om het quotum vol te melken. Daarnaast heb je nog de honderdtonners die voor extra problemen kunnen zorgen, maar waarvan ik me voor kan stellen dat een veehouder die niet snel weg doet.' Van dit soort gevallen geeft Kuiper aan dat het belangrijk is om te weten waar de risico's zich bevinden om daar op in te kunnen spelen. Bijvoorbeeld door koeien met een te hoog celgetal als laatste te melken.

Streefwaarde per bedrijf

Kwaliteit en kengetallen hangen nauw met elkaar samen. Veel kengetallen worden geleverd door de zuivelfabriek en de melkcontrole, maar ook registratie door de veehouder zelf is onontbeerlijk. 'Te veel mastitis op het bedrijf zegt weinig. Hoeveel mastitisgevallen zijn er, bij welke dieren komt het vaak voor, is het leeftijdsgebonden, afhankelijk van het lactatiestadium of juist van het seizoen? Dat zijn gegevens waarmee je werken kunt', zegt Kuiper. 'Zonder goede registratie en een bacteriologisch onderzoek kun je niet sleutelen aan melkkwaliteit.' Bij het verbeteren van de melkkwaliteit zal elke veehouder zich ook een doel moeten stellen. De een vindt een celgetal van 150.000 cellen per milliliter een goed resultaat terwijl een ander met maximaal 250.000 tevreden is. Kuiper: 'Het tankcelgetal moet in ieder geval zo laag zijn dat het bedrijf niet in de kritieke fase komt.'

Christel van Raay

Onderhoudsfrequentie melkinstallatie neemt onvoldoende toe bij bedrijfsgroei

Sleutelen aan melkkwaliteit